

Türkmenistanyň Adalat ministrliği
tarapyndan 2012-nji ýylyň 6-njy
martynda 633 san bilen bellige
alyndy

Türkmenistanyň Maliýe ministriniň
2012-nji ýylyň 8-nji fewralyndaky
№ 12-Ö buýrugy bilen tassyklandy

**Täjirçilik kärhanalary üçin
maliýe hasabatlylygynyň milli standarty 4**

„HASABAT DÖWRI TAMAMLANANDAN SOŇKY WAKALAR“

Mazmuny	Bölämleriň №
Umumy düzgünler.....	1-3
Kesgitlemeler.....	4-5
Düzediş girizýän wakalar	6-8
Düzediş girizmeýän wakalar.....	9-12
Üznüksizlik ýörelgesiniň bozulmagy	13-15
Maglumaty açmak.....	16-19
Güýje girýän senesi	20

UMUMY DÜZGÜNLER

1. Şu standartyň maksady şulary kesgitlemek bolup durýar:
 - a) kärhana hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalary hasaba almak bilen, nähili ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygyna düzediş girizmeli; we
 - b) maliýe hasabatlylygyny çykarmak üçin tassyklanan sene, şeýle hem hasabat senesinden soň bolup geçen wakalar babatynda kärhananyň açmaly maglumatlaryna bildirilýän talaplar.

Mundan başga-da, şu standart, hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalar işiň üznüksizligi baradaky ýol bermeleriň ýerlikli dældigini görkezýän bolsa, kärhananyň özüniň maliýe hasabatlylygyny işiň üznüksizligi baradaky ýol bermeleriň esasynda düzmeli dældigini talap edýär.

2. Şu standart hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalar baradaky maglumat hasaba alnanda we açylanda ulanylýar.

3. Hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalar maliýe hasabatlylygynyň çykarmak üçin tassyklanan senesine çenli bolup geçen ähli wakalary, eger olar kärhananyň peýdasy baradaky maglumatlar we beýleki aýry-aýry maliýe görkezijiler çap edilenden soň bolup geçen hem bolsa, öz içine alýar.

KESGITLEMELER

4. Şu standartda şu adalgalar görkezilen manylarynda peýdalanylýar:

Hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalar – bu hasabat döwrüniň tamamlanan we maliýe hasabatlylygynyň çykarmak üçin tassyklanan senesine çenli aralykdaky döwürde bolup geçýän amatly hem-de amatsyz wakalarydyr. Şunuň ýaly wakalaryň iki görnüşi tapawutlandyrylýar:

hasabat senesindäki ýagdaýa görä bar bolan şertleri tassyklaýan wakalar (hasabat döwri tamamlanandan soň düzediş girizýän wakalar);

we hasabat döwri tamamlanandan soň ýüze çykan şertlere şaýatlyk edýän wakalar (hasabat döwri tamamlananan soň düzediş girizmeýän wakalar).

5. Maliýe hasabatlylygyny çykarmak üçin tassyklamak işi dolandyryş gurluşyna, kadalaşdyryjy talaplara, maliýe hasabatlylygyny düzmek we gutarnykly resmileşdirmek düzgünlerine baglylykda dürli-dürli bolýar:

a) aýry-aýry halatlarda kärhana özüniň maliýe hasabatlylygyny ol eýýäm çykarylandan soň paýdarlara tassyklamak üçin bermäge borçlydyr. Şeýle ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygy onuň paýdarlar tarapyndan makullanan günü däl-de, ilkibaşda çykarylan günü çykarylmak üçin tassyklanan hasap edilýär;

b) aýry-aýry ýagdaýlarda kärhananyň ýolbaşçylygy maliýe hasabatlylygyny synçylar geňeşine tassyklamak üçin bermäge borçlydyr (bu geňeşiň düzümine diňe ýerine ýetiriji däl direktor girýär). Şeýle ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygy ýolbaşçylygyň ony synçylar geňeşine hödürlemäge rugsat eden wagty çykarylmak üçin tassyklanan hasap edilýär;

ç) köp ýagdaýlarda kärhananyň ýolbaşçylygy Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, maliýe hasabatlylygyny peýdalanyjylara bermäge borçlydyr. Şeýle ýagdaýlarda maliýe hasabatlylygy onuň bu peýdalanyjylara berlen günü çykarylmak üçin tassyklanan hasap edilýär.

DÜZEDIŞ GIRIZÝÄN WAKALAR

6. Kärhana hasabat döwri tamamlanandan soňky düzediş girizýän wakalary görkezmek üçin, degişli açylmalary goşmak bilen, maliýe hasabatlarynda ykrar edilen pul möçberlerine düzediş girizmelidir.

7. Hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen we düzedilýän wakalar bolup durýan wakalar maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine düzediş girizmek ýoly bilen ýa-da ozal maliýe hasabatlylygynda ykrar edilmedik maddalary ykrar etmek ýoly bilen hasaba alynýar.

8. Kärhananyň hasaba almaga borçly bolan, hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen düzediş girizýän wakalar şulardan ybaratdyr:

a) kazyýetde seredilýän jedeliň hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen düzgünleşdirmegi, onuň barşynda hasabat senesindäki ýagdaýa görä kärhananyň borçnamalarynyň bardygy tassyk bolan bolsa. Şeýle ýagdaýda kärhana ozal "Baha berilýän gorlar" milli standartyna laýyklykda ykrar edilen we şu kazyýet jedeline degişli bolan baha berilýän gorlara düzediş girizýär;

b) hasabat döwri tamamlanandan soň aktiwiň hasabat senesindäki ýagdaýa görä gymmatynyň gaçandygyna ýa-da hasabatda ozal ykrar edilen, şu aktiwiň gymmatynyň gaçmagyndan çekilen ýitgä düzediş girizmek zerurlygyna şaýatlyk edýän maglumatyň alynmagy. (Mysal üçin: satyn alyjynyň hasabat döwri

tamamlanandan soň bolup geçen batmagy adatça, hasabat senesindäki ýagdaýa görä söwda debitor algysy boýunça ýitginiň bolandygyny we söwda debitor algynyň arassa balans gymmatyna düzediş girizmek zerurlygyny tassyklaýar; ätiýaçlyklaryň hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen ýerlenmegi hasabat senesindäki ýagdaýa görä mümkin bolan ýerlemegiň arassa gymmaty baradaky maglumatyň çeşmesi bolup hyzmat edip biler);

ç) hasabat döwri tamamlanmazyndan öň satyn alnan aktiwleriň ýa-da hasabat döwri tamamlanmazyndan öň ýerlenen aktiwleri ýerlemekden gelip gowuşmalaryň gymmatynyň hasabat döwri tamamlanandan soň kesgitlenmegi;

d) eger hasabat senesiniň ahyryndaky ýagdaýa görä, kärhananyň hasabat döwri tamamlanmazdan öň bolup geçen wakalar bilen baglanyşykly şunuň ýaly tölegleri geçirmek babatynda hukuk borçnamasy ýa-da emele gelen iş tejribesi bilen şertlendirilen borçnamasy bar bolsa, peýda gatnaşmak ýa-da baýrak bermek meýilnamalary boýunça tölegleriň ululygynyň hasabat döwri tamamlanandan soň kesgitlenmegi. Şeýle ýagdaýda kärhana "Baha berilýän gorlar" milli standartyňa laýyklykda baha berilýän gory ykrar edýär;

e) maliýe hasabatlylygynyň dogry dældigini tassyklaýan aldawçylyk ýagdaýynyň ýa-da ýalňyşlyklaryň ýüze çykarylmagy.

DÜZEDIŞ GIRIZMEÝÄN WAKALAR

9. Kärhana hasabat döwri tamamlanandan soňky düzediş girizmeýän wakalary görkezmek üçin maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberlerine düzediş girizmeli däl.

10. Hasabat döwrüniň tamamlanan senesi bilen maliýe hasabatlylygynyň çykarmak üçin tassyklanan senesine çenli aralykdaky döwürde maýa goýumlarynyň bazar gymmatynyň peselmegi hasabat döwri tamamlanandan soňky düzediş girizmeýän wakalar bolup durýar. Bazar gymmatynyň peselmegi, düzgün bolşy ýaly, soňky döwürde ýüze çykan ýagdaýlary görkezýär we maýa goýumlaryň hasabat senesindäki ýagdaýy bilen bagly däl. Şonuň üçin kärhana şunuň ýaly maýa goýumlarynyň maliýe hasabatlylygynda ykrar edilen pul möçberine düzediş girizmeýär.

11. Eger kärhana paý gurallarynyň eýelerine tölenýän diwidendleri hasabat döwri tamamlanandan soň yglan edýän bolsa, onda kärhana bu diwidendleri hasabat senesiniň ahyryndaky ýagdaýa görä borçnama hökmünde ykrar etmeli däl.

12. Eger diwidendler hasabat döwri tamamlanandan soň, ýöne maliýe hasabatlylygy çykarmak üçin tassyklanmazyndan öň yglan edilen bolsa, onda diwidendler hasabat döwrüniň ahyryndaky ýagdaýa görä borçnama hökmünde ykrar edilmeyär, çünki görkezilen senedäki ýagdaýa görä hiç hili borçnama ýokdy. Şunuň ýaly diwidendler "Maliýe hasabatlylygyny bermek" milli standartyňa laýyklykda, maliýe hasabatlylygynyň belliklerinde açylýar.

ÜZÜKSİZLİK ÝÖRELGESİNİŇ BOZULMAGY

13. Eger ýolbaşçylyk hasabat döwri tamamlanandan soň kärhanany ýatymagy ýa-da onuň işini duruzmagy karar eden bolsa ýa-da onda şunuň ýaly çözüdiň garşysyna hakyky alternatiwa ýok bolsa, onda kärhananyň maliýe hasabatlylygyny işiň üznüksizligi barada ýol bermeleriň esasynda düzmäge haky ýokdur.

14. Hasabat döwri tamamlanandan soň amal işiniň netijeleriniň we maliýe ýagdaýynyň ýaramazlaşmagy işiň üznüksizligi barada ýol bermeleriň ýerlikliligine seretmegiň zerurlygyny görkezip biler. Eger işiň üznüksizligi barada ýol bermeler mundan beýläk ýerlikli bolmasa, onda munuň netijesi buhgalterçilik hasaba alnyşynyň ilki başky usullaryna laýyklykda ykrar edilen pul möçberleriniň düzedilmegini däl-de, şu standartyň buhgalterçilik hasaba alnyşynyň usullarynyň düýpli üýtgedilmegini talap edýän derejesinde ähmiýetlidir.

15. "Maliýe hasabatlylygyny bermek" milli standarty şu aşakdaky ýagdaýlar üçin maglumatyň açylmagyna bildirilýän talaplary belleýär:

a) maliýe hasabatlylygy işiň üznüksizligi barada ýol bermeleriň esasynda düzülmeýär; ýa-da

b) kärhananyň mundan beýläkki üznüksiz işi babatynda ep-esli şübhelere getirip biljek wakalar ýa-da şertler bilen baglanyşykly näbellilikler ýolbaşçylyga mälim bolanda. Açylmagyny talap edýän wakalar ýa-da şertler hasabat döwri tamamlanandan soň ýüze çykyp biler.

MAGLUMATY AÇMAK

16. Kärhana maliýe hasabatlylygynyň çykarmak üçin tassyklan senesini we maliýe hasabatlylygyny çykarmak üçin tassyklan edaranyň adyny açmalydyr. Eger kärhananyň eýeleriniň ýa-da beýleki taraplaryň maliýe hasabatlylygy çykarylandan soň oňa düzediş girizmäge hukuklary bar bolsa, kärhana bu ýagdaýy açmaga borçlydyr.

17. Eger hasabat döwri tamamlanandan soň kärhana hasabat döwrüniň tamamlanan senesindäki ýagdaýa görä bar bolan şertler barada täze maglumaty alanda, kärhana täze maglumaty hasaba almak bilen, bu şertler baradaky açyp görkezilen maglumatlary täzelemelidir.

18. Eger hasabat döwri tamamlanandan soň düzediş girizmeýän wakalar möhüm bolup durýan bolsa, olaryň açylmazlygy peýdalanyjylaryň maliýe hasabatlylygynyň esasynda kabul edilýän ykdysady çözümlerine täsir edip bilýän bolsa, onda kärhana hasabat döwri tamamlanandan soň düzediş girizmeýän wakalaryň her bir möhüm topary boýunça şu maglumatlary açmalydyr:

a) wakalaryň häsiýetini; we

b) onuň maliýe täsirine berilýän hasaplama bahany ýa-da şunuň ýaly baha bermegiň mümkin dældigi baradaky beýannamany.

19. Adatça açylmagy talap edilýän, hasabat döwri tamamlanandan soň düzediş girizmeýän wakalaryň mysallary şular bolup durar:

a) hasabat döwri tamamlanandan soň kärhanalaryň düýpli birleşmegi;

- b) işi bes etmek boýunça meýilnamanyň jar edilmegi;
- ç) aktiwleriň uly möçberlerde satyn alynmagy, aktiwleriň ýerlemek üçin niýetlenen hökmünde topara bölünmegi, aktiwleriň gaýry çykyp gitmeleri ýa-da aktiwleriň köp böleginiň döwlet tarapyndan elden alynmagy;
- d) hasabat döwri tamamlanandan soň bolan ýangynyň netijesinde kärhananyň möhüm önümçilik kuwwatlyklarynyň ýok bolmagy;
- e) giň gerimli gurluş üýtgetmeleriniň yglan edilmegi ýa-da onuň durmuşa geçirilip başlanmagy;
- ä) adaty paýnamalar we mümkin bolan adaty paýnamalar bilen hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen iri amallar;
- f) aktiwleriň gymmatynda ýa-da pullaryň çalşyk hümmetinde hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen adaty däl uly üýtgemeler;
- g) gündelik we gaýra goýlan salgyt aktiwlerine we borçnamalaryna täsir edýän, salgyt möçberleriniň ýa-da salgyt kanunçylygynyň hasabat döwri tamamlanandan soň güýje girizilen ýa-da yglan edilen üýtgemeleri;
- h) diňe hasabat döwri tamamlanandan soň bolup geçen wakalar bilen baglanyşykly uly möçberli kazyýet derňewleriniň başlanmagy.

GÜÝJE GIRÝÄN SENESI

20. Maliýe hasabatlylygynyň su standarty 2013-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girýär.

Goşundy

Şu standart maliýe hasabatlylygynyň halkara standarty 10 „Hasabat döwri tamamlanandan soňky wakalar“ (IAS 2009) laýyklykda işlenip düzüldi, şu aşakdakylardan başgasy:

käbir bölümleriniň düşnükli bolmagy üçin olara düzediş girizildi;

Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda, 5-nji bölümde maliýe hasabatlylygyny tassyklamak işine goşmaçalar girizildi.